

APENDISE D - MGA PLANO PARA SA HINDI INAASAHAN

Ang layunin ng Plano para sa Hindi Inaasahan ay magtakda ng mga prosesong isasagawa sa panahon ng mga halalan kung sakaling magkaroon ng emerhensiya o iba pang insidente na maaaring humadlang sa kagawaran sa pagsisilbi sa publiko at/o pagsasagawa ng halalan. Sa panahon ng emerhensiya, tanging ang Gobernador ang maaaring magsuspende sa tungkulin ng kagawarang ito na magsagawa ng mga halalan.¹

Maaaring gamitin ang mga planong ito kasabay ng Plano para sa Emerhensiya ng Kalihim ng Estado (Secretary of State o SOS).

Sinusukat ng kagawaran ang mga pagtugon nito sa mga emerhensiya ayon sa antas ng alertong nagawa ng isang emerhensiya. Gaya ng dati, kung mapag-alaman ng isang empleyado na may sitwasyon ng emerhensiya na nangangailangan ng tagapagpatupad ng batas o medikal na tulong, dapat siyang tumawag sa 911 at abisuhan niya ang superbisor ng palapag.

TANDAAN, MAS MAHALAGA ANG PERSONAL NA KALIGTASAN KAYSA SA ANUMANG DOKUMENTO SA OPISINA.

Ano ang Unang Dapat Kunin (kung sakaling lilikas)

- Kung may panahon para magawa ito at hindi mailalagay sa panganib ang personal na kaligtasan ang paggawa nito, maaaring kolektahin o kunin ng mga tauhan ang mga sumusunod na aytem, na nakalista sa ayos ng kahalagahan:
 1. Mga Balota (mauuna ang mga may boto na, pangalawa ang lahat ng iba pa)
 2. Pera at mga tseke at kahon ng petty cash

Pagprotekta at Pagbawi sa Mahahalagang Rekord at Iba Pa (sa mga panahon ng emerhensiya)

- Itinuturing na kailangan at mahalagang mga rekord ang mga aytem sa ibaba at dapat na kunin sa gusali, kung posible, depende sa katangian at saklaw ng emerhensiya.
 1. Nabilang na at hindi pa nabibilang na mga balota
 2. Mga Server
 3. Iba pang storage ng electronic na data
 4. Listahan ng mga botante
 5. Pera at mga tseke sa kahon ng petty cash

Seguridad ng Computer

- Kung walang panahon para ligtas na patayin ang mga desktop computer, dapat na i-lock ng mga tauhan ang kanilang computer sa pamamagitan ng paggamit sa Ctrl+Alt+Delete.
- Ang dahilan nito ay maaaring hindi sapat ang pagpindot sa power button nang isang beses lang para putulin ang koneksiyon at ganap itong maisara.
- Kung walang kuryente, dapat maghintay ang mga tauhan para sa mga tagubilin mula sa kagawaran ng Technology Services & Solutions (TSS) tungkol sa pinakamainam na paraan para pangasiwaan ang mga computer.

Nabilang na at Hindi pa Nabibilang na mga Balota

- Sa pangkalahatan, nabilang man o hindi, ang mga balota ay pinagbubukod-bukod sa kani-kanilang presinto at iiimbak sa isang secure na silid para sa balota hanggang sa maging handa na ito sa huli nitong imbakan. Pagkatapos mabilang ang mga balota, iiimbak ang mga ito sa isang hiwalay na secure na lokasyon.

¹ GC§ 8571

Ipagbukod-bukod ang mga hindi pa nabibilang na balota at iimbak ayon sa katayuan ng mga ito:

1. Mga balotang nasa sa, hindi napagbukod-bukod, at hindi pa nasusuri ang pirma
 2. Mga balotang nasa sa, napagbukod-bukod ayon sa mga presinto, at nasuri ang pirma
 3. Mga balotang nasa labas ng sa at nasa mga kahon na may numero ng presinto
- **Tandaan:** Ang mga balota ay maaaring pansamantalang nasa isang workstation para sa pagsusuri ng pirma o sa silid ng pagsusuri ng balota.
 - Kung may mangyaring emerhensiya na nag-aatas sa mga tauhan na tanggalin ang mga balota mula sa gusali, dapat lagyan ng teyp ng mga tauhan ang mga kahon, o mga bin, at ilipat ang mga ito sa bagong lugar.
 - Kung hindi malilipat ang mga ito mula sa gusali, ang mga balota ay ilalagay sa isa sa mga protektadong silid.
 - Dapat iwanan ang mga blangko at hindi inisyung balota kung wala nang oras para alisin ang mga ito. Kung may oras pa, magpapayo ang Tagapagrehistro ng mga Botante (Registrar of Voters o ROV) o itinalaga sa mga tauhan tungkol sa dapat gawin sa mga blangko at hindi inisyung balota.

Pagkaantala o Kawalan ng Koneksyon sa Pagsasapanahon ng Kasaysayan ng Impormasyon ng Mga Botante

- Aabisuhan ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang pangunahing opisina ng ROV.
- Kung ang pagkaantala ay sa isang ispesipikong Sentro ng Pagboto lang at tumagal nang mahigit sa 30 minuto, o anumang makabuluhang tagal ng oras depende sa dami ng kasalukuyang botante, papupuntahin ang mga botante sa isa pang Sentro ng Pagboto o bibigyan ng opsyon na bumoto nang pansamantala.
- Kung ang pagkaantala ay sa buong county, maaaring mag-isyu ang mga tauhan ng Sentro ng Pagboto ng mga pansamantalang balota sa pamamagitan ng electronic na kagamitan sa pagboto kung posible, sa mga pansamantalang sa kung matukoy ng mga tauhan ang tamang uri ng balota o presinto para sa botante.
- Itabi ang mga papel na rekord ng lahat ng botante at impormasyong ilalagay sa EIMS sa sandaling nakabalik at gumagana na ang system.
- Makikipag-ugnayan kaagad ang Dibisyon ng Mga Sistema ng Pagboto sa (mga vendor at lutasin nito ang isyu sa lalong madaling panahon.

Pagkawala ng Kuryente

- Aabisuhan ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang pangunahing opisina ng ROV.
- Kung tatagal nang mahigit sa 15 minuto ang pagkawala ng kuryente, papupuntahin ang mga botante sa ibang Sentro ng Pagboto.
- Ang publiko ay aabisuhan sa pamamagitan ng website, mensahe sa telepono, balita, radyo, social media, atbp.

Masamang Panahon

- Aabisuhan ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang pangunahing opisina ng ROV.
- Kung hindi mapuntahan o hindi ligtas ang Sentro ng Pagboto dahil sa lagay ng panahon, makikipag-ugnayan sa backup na Sentro ng Pagboto at agad na ihahanda para magamit.

- Ang publiko ay aabisuhan sa pamamagitan ng website, mensahe sa telepono, balita, radyo, social media, atbp.

Sunog o Ibang Kalamidad

- Dapat na ligtas na mailikas muna ang lahat ng mga tauhan at botante.
- Aabisuhan ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang pangunahing opisina ng ROV.
- Kung may oras, gagawin ng mga tauhan ng Sentro ng Pagboto, nang ayon sa pagkakasunud-sunod, ang nasa ibaba:
 1. Ligtas na aalisin ang lahat ng balotang may boto mula sa pasilidad (balota ng Pagboto sa Pamamagitan ng Koreo, mga memory card mula sa kagamitan, mga papel na balota mula sa itim na kahon ng balota, at mga balota ng Kondisyonal na Pagpaparehistro ng Botante)
 2. I-secure/i-shut down ang lahat ng computer na nag-a-access sa kanilang Sistema ng Pamamahala ng Impormasyon Tungkol sa Halalan (Election Information Management System o EIMS)
 3. I-secure/i-shut down ang lahat ng kagamitan sa pagboto
 4. Alisin ang anumang mga computer/kagamitan, kung posible.
- Ang pangunahing opisina ng ROV ay magbibigay ng abiso sa publiko sa pamamagitan ng website, recording sa telepono, balita, radyo, social media, atbp., at ipagbibigay-alam sa publiko ang mga alternatibong Sentro ng Pagboto.
- Maghahanda ng kapalit na Sentro ng Pagboto sa lalong madaling panahon.

Hindi Paggana ng Kagamitan sa Pagboto

- Habang nilulutas ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang isyu, maaaring mag-isyu sa mga botante ng papel na balota.
- Susundin ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang mga tagubilin sa pag-troubleshoot na kasama sa manual ng Sentro ng Pagboto.
- Kung hindi malutas, makikipag-ugnayan ang namumuno sa Sentro ng Pagboto sa pangunahing opisina ng ROV.
- Magsasagawa ang ROV ng mga naaangkop na hakbang gaya ng pagdispatsa ng teknikal na suporta o pagpapadala ng kapalit na kagamitan.

Tumigil sa Paggana ang Kagamitan ng Mahihinging Balota

- Susundin ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang mga tagubilin sa pag-troubleshoot na kasama sa manual ng Sentro ng Pagboto para sa mga tauhan.
- Kung hindi ito malutas, makikipag-ugnayan ang namumuno sa Sentro ng Pagboto sa pangunahing opisina ng ROV para iugnay ang pagdispatsa ng makina ng Mahihinging Balota mula sa Set ng Pamalit sa Kagamitan ng Pagboto.
- Kung hindi pa rin mapapatakbo ang mga makina ng Mahihinging Balota, gagamit ng Mga Kagamitang Pangmarka sa Balota sa Mga Sentro ng Pagboto.
- Kung mawawalan ng kuryente sa Sentro ng Pagboto, gagamit ng generator para maiwasan ang pagkaantala sa proseso ng pagboto.
- Kung magpapatuloy ang kawalan ng kuryente pagkatapos gumamit ng mga generator, mag-iisyu sa mga botante ng mga naka-preprint na uri ng balota para sa hindi inaasahan.
- Kung mauubos ang mga naka-preprint na balota para sa hindi inaasahan, tatanggap ang ROV ng mga sulat-kamay na balota batay sa huling balota para sa hindi inaasahan.

Pagkawala ng Koneksiyon sa Internet

- Susundin ng namumuno sa Sentro ng Pagboto ang mga tagubilin sa pag-troubleshoot na kasama sa manual ng Sentro ng Pagboto para sa mga tauhan.
 - Kung hindi ito malutas, makikipag-ugnayan ang namumuno sa Sentro ng Pagboto sa pangunahing opisina ng ROV.
 - Magsasagawa ang ROV ng mga naaangkop na hakbang gaya ng pakikipag-ugnayan sa mga serbisyo sa impormasyon ng county o tagapagkaloob ng internet para sa suporta sa customer.
- Kung magtatagal ang pagkawala ng internet nang mahigit 15 minuto, maaaring mag-isyu ang mga tauhan ng Sentro ng Pagboto ng mga pansamantalang balota sa pamamagitan ng electronic na kagamitan sa pagboto kung posible, sa mga pansamantalang sobre.
- Itatabi ng mga tauhan ng Sentro ng Pagboto ang mga papel na rekord ng lahat ng botante at impormasyon na ilalagay ng mga tauhan ng mga halalan sa EIMS sa pangunahing opisina ng ROV.
- Kung tatagal ang pagkawala ng internet nang mahigit isang oras, o anumang mahaba-habang tagal ng oras depende sa dami ng kasalukuyang botante, papupuntahin ang mga botante sa ibang Sentro ng Pagboto. Aabisuhan ang publiko sa pamamagitan ng website ng ROV, mensahe sa telepono, balita, radyo, social media, atbp.

Hindi Magamit na Sentro ng Pagboto

- Kung hindi magamit ang Sentro ng Pagboto para sa anumang dahilan, ang namumuno sa Sentro ng Pagboto ay magbibigay ng abiso sa pangunahing opisina ng ROV.
- Magpapanatili ang pangunahing opisina ng ROV ng listahan ng mga backup na Sentro ng Pagboto.
- Tutulungan ng mga tauhan ng Lohistika ng Halalan ang mga tauhan ng Sentro ng Pagboto sa paglilipat at paghahanda sa bagong Sentro ng Pagboto.
- Aabisuhan ang publiko tungkol sa pagpapalit ng lokasyon sa pamamagitan ng website ng ROV, mensahe sa telepono, balita, radyo, social media, atbp.

Mga Back Up na Sentro ng Pagboto

- Maaaring magtalaga ang ROV ng kapalit na Sentro ng Pagboto hanggang sa mismong Araw ng Halalan.
- Dapat na malapit ang bagong Sentro ng Pagboto sa orihinal na Sentro ng Pagboto hangga't maaari at dapat na may nakapaskil na paunawa sa orihinal na lugar na nagdidirekta sa mga botante sa bagong lokasyon.

Pinaigting na Seguridad (Antas ng Alerto #1)

Kung sakaling magkaroon ng mga hakbang sa pinaigting na seguridad gaya ng itinalaga ng ROV o tagapagpatupad ng batas, maaaring gawin ng ROV na, kapag naaangkop, humiling ng pahintulot sa Opisina ng Direktor ng Mga Serbisyo sa Emerhensiya para sa:

- pagpasok at paglabas ng mga botante sa gusali para bumoto;
- pagpapatuloy ng mga tauhan sa pagbibilang ng balota; o
- pagpasok ng publiko para gawin ang mga regular nilang gawain.

Mga Paglikas ng Publiko at Mga Tauhan (Antas ng Alerto #2)

Maaaring ipatupad ng itinalagang mga tauhan ang mga sumusunod na hakbang para sa mga paglikas bilang karagdagan sa mga karaniwang hakbang at hakbang sa pinaigting na seguridad na tinalakay sa itaas:

- Ipagbigay-alam sa publiko na lumikas agad sa isang matiwasay na paraan sa pinakamalapit na labasan kung may tumunog na alarma.

- Tulungan ang lahat ng miyembro ng publiko, kasama ang mga may kapansanan, o nangangailangan ng tulong sa paglikas.
- Ikandado ang mga pinto at i-secure ang mahahalagang rekord at balota.
- Pumunta sa itinalagang lugar na pagkikitaan at manatiling magkakasama.
- Mag-aaprubang ang ROV ng alternatibong lugar.
- Magbigay ng mensahe ng emerhensiya sa voicemail at sa gusali.
- I-forward ang mga linya ng telepono ng kagawaran sa alternatibong lugar, kung posible.
- Ipaalam sa mga tauhan, na wala sa gusali, sa pamamagitan ng cellphone, ang kalagayan ng gusali.
- Susuriin ng mga paunang itinalagang empleyado ang bawat palapag, at isasara nila ang mga pinto pagkatapos lumabas.

Mga Paglikas sa Araw ng Halalan

Kung sakaling magkaroon ng paglikas ng kagawaran sa Araw ng Halalan, ang mga sumusunod na hakbang, bilang karagdagan sa nakasaad sa itaas, ay isasagawa:

- Ihinto agad ang pagproseso ng balota at i-secure ang mga balota at kagamitan sa pagbilang sa pamamagitan ng pagkandado sa mga pinto ng silid ng balota at silid sa pagbibilang. Ang mga napagbukud-bukod na balota na hindi binibilang ay nakaimbak na sa na-secure na silid.
- Ang mga balota sa mga workstation para sa pagsusuri ng pirma ay ilalagay sa secure na silid ng balota.
- Ang mga kakatanggap pa lang na balota, pero hindi pa napapagbukud-bukod at naipapamahagi, ay nakaimbak na sa na-secure na silid ng balota.
- Ipaalam sa mga botante, sa pinakamainam na paraan na akma para sa emerhensiya, ang lokasyon ng alternatibong lugar kung saan magaganap ang pagboto, kung mayroon.
- Ipaskil sa gusali kung nasaan ang mga alternatibong lokasyon ng paghuhulugan ng balota sa buong county.

Mga Emerhensiyang Nakakaapekto sa Isa o Higit Pang Sentro ng Pagboto

Kung sakaling magkaroon ng emerhensiyang nakakaapekto sa isa o higit pang Sentro ng Pagboto, maaaring kailanganing maglipat ng at/o pagsamahin sa iisa ang Mga Sentro ng Pagboto. Sa ilalim ng mga naturang pagkakataon, dapat na sundin ng Mga Opisyal ng Halalan ang sumusunod na mga pamamaraan.

- Magpaskil ng palatandaan na nag-aabiso sa mga botante sa paglipat at nagdidirekta sa kanila sa mga bagong lugar at kahon na paghuhulugan ng balota.
- Kolektahin ang lahat ng may botong balota at i-secure ang mga ito sa mga kusang nagsasarang bag, kung posible.
- Kolektahin ang kahon ng balota, mga balotang wala pang boto, at ang listahan ng mga botante at dadalhin ang mga iyon sa bagong lokasyon.
- Dapat na may hindi bababa sa dalawang Opisyal ng Halalan, o mga inspektor, na mananatili palagi sa mga balota mula sa bawat Sentro ng Pagboto sa lahat ng oras at subaybayan na matiwasay ang pagdadala ng mga balota sa mga bagong lokasyon ng Sentro ng Pagboto.
- Kung posible, ihahatid ng kagawaran ang anumang mga bagong selyong kinakailangan.

Mga Emerhensiyang Nakakaapekto sa mga Ruta ng Pagkolekta o sa mga Tauhang nasa Lugar

Kung sakaling magkaroon ng emerhensiya na nakakaapekto sa mga ruta ng pagkolekta o sa mga tauhang nasa lugar, ipagbibigay-alam ng mga tauhan ng kagawaran sa Mga Opisyal ng Halalan na nasa lugar ang kalagayan ng lugar.

Pagtatalaga ng Awtoridad

Sa panahon ng emerhensiya, ang ROV ang gagawa ng lahat ng pasiya patungkol sa mga pagpapatakbo ng kagawaran. Kung wala ang ROV para gumawa ng pasiya, lilipat ang ganap na awtoridad sa (Mga) Katulong na ROV. Kung parehong wala para makakagawa ng mga pasiya, lilipat ang awtoridad sa pinakataas na tauhan sa serbisyo na maaaring magdesisyon.

Kapag nasa ligtas na lugar, magpupulong ang ROV at ang kanyang itinalagang mga tauhan para magsagawa ng pagtatasa sa pinsala, simulan ang pagpapanumbalik ng sistema, kung posible, at tukuyin kung aling mga pagpapatakbo ang dapat o maaaring magpatuloy batay sa katangian ng emerhensiya. Ipapaalam ang kalalabasan ng pagpupulong na ito sa mga tauhan sa pamamagitan ng mga numero ng cell phone at telepono sa bahay.

Komunikasyon Habang at Pagkatapos ng Emerhensiya

Sa pangkalahatan, mag-aanunsyo ang Pinuno ng Kagawaran patungkol sa pagpapatuloy ng isang paglikas. Sasabihan ang lahat ng mga tauhan ng opisina at sinumang miyembro ng publiko kung aling labasan ang gagamitin sa mahinahon, maayos na paraan at kung saan magkikita alinsunod sa protokol sa paglikas.

Gagamitin ng kagawaran ang mga sumusunod na paraan para makipag-ugnayan sa mga empleyado habang o pagkatapos ng isang emerhensiya:

- Mga Cell Phone
- Voicemail ng kagawaran
- Text messaging
- Mga telepono sa bahay

Magsasagawa ang mga opisyal sa kaligtasan ng roll call sa lugar na pinaglikasan pagkatapos na suriin ang buong gusali. Kapag natiyak nang naroon ang lahat ng empleyado, bibigyan ng abiso ang sinumang mga awtoridad sa lugar. Gayunpaman, kung may kulang na miyembro ng koponan sa panahon ng roll call, agad na bibigyang abiso ang mga awtoridad. Ipagbibigay-alam ng Tagapag-ugnay ng Kaligtasan o ng namamahala sa mga tauhan ang kalagayan at posibilidad para sa muling pagpasok.

Paunang Na-rekord na Mensahe

Nakabatay sa katangian ng emerhensiya ang mga nilalaman ng mensahe para sa emerhensiya. Ang Tagapamahala ng mga Serbisyong Pampangasiwaan ang responsable para sa pagtiyak na napapanahon ang mga mensahe para maabisuhan ang publiko sa pamamagitan ng mga ipapadalang mensahe ng mga bagong lugar sa pagboto kung magkakaroon ng emerhensiya sa Araw ng Halalan.

Oryentasyon sa Bagong Empleyado

Ipapaalam ng mga superbisor sa mga bago nilang empleyado ang mga nilalaman ng patakarang ito. Dapat na maging pamilyar ang lahat ng mga tauhan sa mga ruta ng paglikas at mga lugar ng pagkikitaan.

Diskarte sa Pagsasanay para sa mga Tauhan ng Kagawaran

Magpapanatili ang kagawaran ng binder na may kasamang pangunahing impormasyon sa kaligtasan at emerhensiya at kopya ng planong ito.

Susuriin ang gabay na ito at isasapanahon bago ang bawat halalan. Dapat na makumpleto ang panghuling gabay nang 120 na araw bago ang Araw ng Halalan.